

Differt. miscell.
vol. 51. f. 11. 33

LIBRARY
UNIVERSITY OF
SACSEN-ANHALT
MAGDEBURG

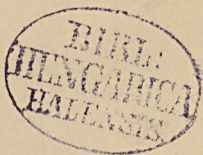

Diff. misc. 51

(VI 215)

Scripta publica Vitebergensia. 1576 - 1764

1. Engels, Engelb.: ecclesia 1576	32 Triller, Dan. W.: de studio 1754
2. Tileman, Job.: de meteoris 1611	33. " " " " de gibbo "
3. Euenius, Sig.: de virt. principis 1612	34. Zeibich, Hen. A.: Apollo 1755
4. " " " " de fortitudine "	35. 38 Bulsius, G. C.: Monumenta 1757-64
5. Hannius, Nic.: de signis 1617	
6. Kintenius, Val.: Decas 1625	
7. Martini, Jakob: Infirmatio 1629	
8. Scharf, Joh.: praescientia 1648	
9. " " " " Responsio 1649	
10. " " " " de conversione 1652	
11. Wendler, Mich.: de imperiis 1655	
12. " " " " de rep. tunica "	
13. Meisner, Joh.: Synopsis 1656	
14. Wendler, Mich.: de imperiis 1657	
15. Deubaldmann, Joh.: Vindiciae "	
16. Quenstedt, J. A.: de passione 1658	
17. " " " " Passio "	
18. Strauch, Aegidius: Pentas 1660	
19. " " " " Sus 1663	
20. Wacchtler, Jakob: de oligarchia 1666	
21. Zentgraf, Joh. Jo.: de interprete 1668	
22. Fugmann, J. C.: de statibus 1671	
23. " " " " philosophia 1676	
24. Calovius, Abr.: Collegium 1679	
25. Graun, Kasp. Hen.: Causas 1680	
26. Paschius, Joh.: Morum 1685	
27. Eilmay, G. Chr.: Valorem 1687	
28. Wernsdorf, Gottl.: Quod liber 1702	
29. Chladenius, Mart.: Studium 1720	
30/31. Schorner, J. F.: de Jesuitis 1723	

Herrmann, Dr.: St. jacob's Comenius

DISPUTATIO POLITICA
POSTERIOR
DE

Quatuor summis

& præcipuis orbis terrarum
Imperiis,

Quam
PRÆSIDE
MICHAELE WENDELERO,
Doct. & Profess. Publ.

publicè proponit
M. SAMUEL HENTSCHEL,
LESNENSIS,

*ad diem XXII. Septembr.
Horis matutinis, in Auditorio majori.*

WITTEBERGÆ,
Typis JOBI WILHELMI FINGELII.
Anno M DC LV.

10/11 1655

11.
1655.

DISPUTATIO POLITICA
POSTERIOR
DE

Quaestio I^{ma}

de principibus orbis terrarum
imperialibus

PRÆSIDI
MICHAELI WENDLERO
P. M. D. C. C. C. C. C.

SAMUEL HENNING

LEIPZIGI
P. M. D. C. C. C. C. C.

*Continuatio thesum de quatuor summis &
 precipuis orbis terrarum imperiis, offerens Bodi-
 ni & Calvinistarum doctrinam, nostra
 oppositam, unâ cum modestâ
 refutatione.*

THESES. I.

DE Babylónico, Persico & Græco imperiis *Danieli*, nemo, quartum ego scio, unquam negavit. De solâ quartâ Monarchiâ controversia est orta, primum à *Porphyrîo*, Siculo Philosopho, mota, & nostro demum seculo non tantum à *Johanne Bodino*, Gallo, sed quoque ab omnibus fermè reformata religionis Doctoribus, paululum tantum interpolata, in proscenium iterum protracta. *Franciscum Junium* intelligo, *Immanuelem Tremellium*, *Amandum Polarium*, *Jodocum Naum*, *Christophorum Pezelium* & alios plures. His adnumero non neminem, in vicinâ Academiâ publicè docentem, qui de eadem materiâ tractatum quendam, in quâ eandem sententiam tuetur, proximè edidit.

2. *Porphyrîus*, uti apud *Theodororum Sermone 1. de Græcarum affectionum curatione* describitur, Philosophus fuit, *Plotini*, Platonici cujusdam, discipulus. Scripsit hic quindecim libros contra Christianos: ex quibus duodecim, ut refert *Hieronymus*, *Danieli* opposuit, omnibus viribus id agens, ut probet, *Danielenz*

niclem hujus prophetia nō esse auctorem, sed Judæum quendam.

3. *Porphyrium* fuisse mentitum, ex *Josepho lib. ii. antiquit. Judaic. c. 8.* liquet. Ejusdem auctoris vesānis conatibus, quā primū ebullierant, *Martyr Methodius, Eusebius Casariensis, & Apollinarius Laodiceus*, viri doctissimi, restiterunt masculē. Cumque postea *Celsus*, quidam ex *Epicuri* scholā Philosophus, *Daniclem* iterum denigrare vellet, mox ille ab *Origene* repressus fuit octo libris, contra *Celsum* adornatis.

4. *Porphyrii* autem sententia de quarto regno *Danielis* fuit, quōd eo non Romana Monarchia, sed ducum *Alexandri Magni*, qui post ejusdem obitum rerum sunt potiti, dynastia designetur. Nam sic de *Porphyrio Hieronymus*: *Porphyrius* duas posteriores bestias *Macedonum & Romanorum*, in uno *Macedonum* Regno ponit & dividit: *Pardum* volens intelligi ipsum *Alexandrum*, bestiam autem dissimilem ceteris bestiis quatuor *Alexandri* successores; & deinde usque ad *Antiochum*, cognomento *Epiphanem*, decem reges enumerat, qui fuerunt sexvissimi, ipsosque reges non unius ponit regni, verbi gratia, *Macedoniae, Syriae, Asiae & Aegypti*, sed de diversis regnis unum efficit regum ordinem, ut videlicet ea, quæ scripta sunt, os loquens ingentia, non de *Antichristo*, sed de *Antiocho dicta* credantur.

5. *Theodoretus* eandem opinionem recitat, & doctē refutat. Ego, inquit, in presenti, omisā *Judeorum* accusatione, vehementer admiror, quosdam pietatis *Magistros* quartam bestiam vocasse regnum *Macedonicum*. Oportuit enim eos considerare, tertiam bestiam quatuor habuisse capita, quod aperte indicabat, post *Alexandri*

xandri obitum quadripartitam regni divisionem. De
indè animadvertendura erat, & quartam bestiam eodem
tempore decem habuiffa cornua, & parvum cornu prio-
ra tria cornua radicibus evulffiffe, & quatuor, & non de-
cem reges Alexandri, regnum excepiffie. Et ut aliis o-
miffis ad finem perveniam, illud etiam simul infpiciendum
erat, dixiffe Propbetam, post quarta bestia interitum
Sanctis altiffimi hoc regnum traditum iri. Hucusque
verba Theodoreti.

6. Porphyrii sententiam, diu silentio involutam,
refuscitavit anno 1566. in Gallia Bodinus, edita Me-
thodo Historicà, Basilea excusà; in qua hanc nostram
de quatuor imperiis sententiam cap.7. pag. mihi 298.
vocat inveteratum errorem, ac magnorum virorum opi-
nionem pervulgatam. Eadem pagina habet hæc verba:
Non video, quemadmodum beluas & statuam Danielis ad
ea, que nunc ubique florent, quæque tot seculis florerunt,
imperia traducamur. Tandem p. 303. concludit: Cum verd
interpretis ipse Daniel sui oraculi plures beluas, plura
quoque beluarum cornua interpretatur, quid vetat, quod
minus ad Alexandri Magni successores & ea que illic flo-
ruerunt imperia referantur? nihil tamen in rebus tam
abditis & obscuris affirmare ausim.

7. Bodinum sequuntur Franciscus Junius & Imma-
nuel Tremellius, Calvinistæ, in Bibliis Latinis recens ex
Hebræo factis, brevibusque scholiis, evulgatis. Scho-
lio 54. ad comma 44. capitis secundi Danielis inqui-
unt: Quartum hoc genus imperii quàm varie interpre-
rentur multi, nemo est qui nesciat. Iidem in eodem
scholio: Quamobrem illud iudicio nostro minimè pro-
bandum est, quod regnum hoc quartum dicitur esse impe-
rium Romanorum. Tandem in eodem scholio con-
cludit:

cludit: Est igitur hoc regnum, scilicet quartum, dominatus in Judæam, quam, eversa Alexandri magni Monarchiâ, Reges Asiæ minoris, Syriæ & Aegypti obtinuerunt durante Seleucidarum regno, quibus premium per vices fuit Judæa victoribus. Eodem modo explicant v. 7. capituli septimi Danielis, scilicet bestiam quartam esse typum regni Asiatici, quod regnum Seleucidarum dixerunt historici.

8. Uterque longè confidentior est ipso Bodino. Nam hic in oraculis Danielis interpretandis mavult dicere, non liquet, quàm temerè aliquid certi definire. Franciscus autem Junius cum suo Tremellio planè statuit, regnum quartum esse dominatum in Judæam, quem, eversa Alexandri M. Monarchiâ, reges Asiæ minoris, Syriæ & Aegypti obtinuerunt, durante Seleucidarum regno, & nullo modo probandum esse audacter scribunt, quòd regum hoc quartum dicatur esse imperium Romanorum.

9. Anno 1599. edidit suum in *Danielem* Commentarium *Amandus Polanus*; in quo collegit omnia argumenta, quibus utuntur haud pauci, Romanorum imperio valdè iniqui scriptores, contra receptam opinionem, iisdemque omnibus viribus conatur demonstrare, quòd quartum Danielis regnum de Romanâ Monarchiâ, ad finem mundi duraturâ, accipi nō possit; sed de Leucidarum & Lagidarum regno, quicam ditionem, quam prius tenuerat Nebucadnezar, inter se partiti erant, explicandum sit.

10. De his autoribus, scilicet Tremellio, Junio & Polano, quid statuendum sit, id *Martinus Titius*, ex quo in his duab? disputationib? plurima decerpsi, nobis aperit. Is. n. in discursu de quarto regno Danielis Halber-

stadi

Itadi anno 1629. excuso pag. 8. hac de re ita scribit: *Cum me totumlectioni pagellarum Junii, Tremellii & Polani involverem, in eas angustias redactus sum, ut argumentorum illorum vi & pondere ferè fractus vehebenter dubitare inceperim, utra opinionum verior? & parum aberat, quin relictà & prorsus abiectà, quam ab adolescentià meà imberam, veterè illà, novam banc amplexus fuisset expositionem, eo præcipuo commotus argumento, quod ex sine scopo atq; intentione Propbete potissimum autores eius deduxerant.*

II. Eandem sententiam tuetur *Christophorus Pezelius*, Scholæ *Bremensis* Rector, in *Mellificio historico*, anno 1602. publicato. Nam pag. 388. editionis à *Lampadio* curata, *Schleidanum* reprehendit, quatuor rationibus, ex *Junio & Polano* desumptis, subnixus, quod parum nec satis consideratè scribat, *Danielem* in somnii *Nebucadnezaris* quartà *Monarchià* ad *Romanum* respexisse imperium.

12. His omnibus addimus *Piscatorem*, famosum *Calvinistarum* doctorem. Hic enim *Commentario Biblico super Danielem* p. 380. *Seb. 40.* eodem planè modo per quartum regnum intelligit successores *Alexandri Magni* in minore *Asia*, *Syria* & *Agypto*. *Paginà eàdem* observatione 19. dicit: *Ex v. 34. 35. & 44. probari potest, quartum regnum, de quo in hoc capite sermo habetur, non esse, ut multi putant, intelligendum de imperio Romano, quod inde quartam Monarchiam nominant. Nam quum in terris exortum est regnum Christi, totamque terram replevit: tum quartum illud regnum interiit, ut testantur verba istorum verbum.* At quum regnum *Christi* in terris exortum est, totamque terram replevit, *Romanum imperium non interiit,*

interiit, sed adhuc diu duravit, teste historiâ. Ergo regnum illud quartum non est imperium Romanum.

13. Plura, si opus esset, testimonia citare possemus. Cùm autem autores fermè omnes easdem rationes urgeant; ideoque, argumentis unius prostratis, reliquorum quoque rationes succumbant necesse est. Quia verò Polanus (cuius stupendam eruditio- nem, inquit Titius, multoties demiratus sum) & plura & potissima, quæ opponi possunt, ut supra audivimus, collegit; hinc ejus vestigia sequemur, & rationes, quas urget, examinabimus ordine, easque modestè.

14. Quarta imaginis pars, ait p. 104. in editione Basileæ excusâ, de Romana Monarchia, ad consummationem usque seculi duraturâ non potest accipi: 1. quia repugnat interpretatio Danielis, ex quâ constat sub finem huius quarti regni Christum venturum fuisse, qui regnum erigeret in toto mundo duraturum in æternum, intereuntibus prorsus regnis illis, quæ per imaginem fuerunt figurata. At Christus non venit sub finem Romane Monarchiæ. Deinde Monarchia Romana non est abolita adventu Christi, sed tùm demum florere cepit, ac sub Trajano demum latissimè patuit, neque antea maior existit, & postea demum est imminuta, ut videre est ex Ap- piano & Sexto Rufo, qui Trajani temporibus scripserunt. Excipi potest: Verba Danielis de ultimo adventu Christi, qui erit ad iudicium, intelligenda esse. Respondeo: Minimè. Nam sic lapis ille de monte veniens minimè posset cresce- re, & totum terrarum orbem implere; quæ verba omni- nõ sunt accipienda de regno Christi, quod à tenuissimis initiis inchoatum paulatim tantos progressus habuit, ut brevi in toto terrarum orbe erigeretur.

15. Ex his Polani verbis duos extruimus Syllogis- mos.

mos. Primus est hic: *Sub cuius regni finem non venit Christus, illud non est quartum regnum Danielis cap. 2.* Nam sub finem hujus imperii Christus venire debuit. Sed *sub Romanorum regni finem non venit Christus. Ergò Romanorum regnum non est quartum regnum Danielis.*

16. Dicimus, hoc *Polani* argumentum falso niti fundamento, quòd sub finem quarti regni Christus debuerit venire. Hoc enim in Daniele non extat. In diebus, dicit Daniel, regnorum istorum, hoc est, temporibus regum istorum, qui quartum regnum possessuri erant, ipso *Polano* interprete, pag. 114. suscitabit DEUS cœli regnum, quod in secula non destruetur.

17. Ex quibus verbis contra *Polanum* ita colligimus: *In quorum regum temporibus Deus cœli regnum suscitabit, quod in secula non destruetur, illud est quartum regnum Danielis. Sed in temporibus regum Romanorum, non Seleucidarum & Lagidarum, Deus cœli regnum suscitavit, quod in secula non destruetur, Christi scilicet regnum.* Christus enim natus fuit sub Augusto, secundo Romanorum Monarchâ, cum, Syria in provinciam Romanam per Pompeium M. redactâ, Seleucidarum regnum desiisset esse regnum: id quod fatetur *Polanus*. Ergò *regnum Romanorum, & non Seleucidarum, est quartum illud regnum, cuius Daniel cap. 2. meminit.*

18. Porro ex hypothese *Polani* ita concludimus: *Sub cuius regni finem Christus non venit, illud non est quarta Monarchia.* Nam, secundum principium *Polani*, Christus sub finem regni quarti venire debuit. Sed *sub finem regni Seleucidarum & Lagidarum*

B

darum

darum Christus non venit. Christus enim natus fuit, ut Scaliger & Calvisius, clarissimi Chronologi, docent, anno mundi 3947. regnum autem Seleucidarum interit anno mundi 3886. ante nativitatem Christi annis 62. cum Syria à Pompeio in provinciam esset redacta, ac anno sequente Hierosolyma ab eodem duce obsidione cingeretur. Lagidarum autem regnum deletur anno mundi 3920. ante Christum natum 23. cum Antonio & Cleopatra, ultimà ex Lagidarum familia, sublatis, Augustus Ægyptum in provinciam redigeret, & Lagidæ imperassent annis 283. Ergò sub finem regni Seleucidarum & Lagidarum Christus non venit.

19. Alter Polani Syllogismus potest esse talis: Illud est quartum regnum apud Danielelem, quod adventu Christi aboletur. Sed Romanum regnum non aboletur adventu Christi. Ergò Romanum regnum non est quartum regnum apud Danielelem. Ratio, quã minorem probat, Polani est, pag. 104. quòd lapis ille de monte veniens non possit crescere, & totum terrarum orbem implere. Hinc concludit: Ergò hæc verba omnino sunt accipienda de regno Christi, quod à tenuissimis initiis inchoatum paulatim cunctos progressus habuit, ut brevi in toto terrarum orbe erigeretur.

20. Clariùs explicat eandem rationem pag. 114. Suscitabit Deus regnum, id est, (explicatio Polani) à tenuissimis principis auspicabitur, ex humilibus exordiis eriget, & quasi ex loco abiectissimo eruebet. Nam & Christus est virgula illa, quæ ex trunco Jsaï succiso prodiit, & surculus, qui è radicibus eius effloruit, Esa. 11. v. 1. id est, natus è regiâ stirpe, quæ tunc principatum omnem amiserat, & extincta tota videbatur. Et Eccle-

sæ

ſua initia fuerunt perquam tenuia & exigua, cum Chriſtum pauciſſimi admodum ex Judæis agnoſcerent. nimirum Maria, mater eius, Joſepbus, Paſtores, Zacharias, Eliſabeth, Simon, Anna &c.

21. Hoc lubricum Polani fundamentum commovit Martinum Titium, non infelicem Polani reſutorem, ut præſentem Danielis locum de adventu Chriſti in carnem tantum interpretaretur. Ita enim pag. 15. ſcribit: *Exceptio, quam Polanus diluit, noſtra non eſt. Fatemur ipſi, Danielem de adventu Chriſti primo in carnem vaticinatum fuiſſe. Quicumque verò Danielem de adventu Chriſti ad iudicium cum Tertulliano & Theodoro exponunt, reſutantur eruditè Polani argumentis, quòd ſic lapis ille, de monte avulſus, creſcere non potuiſſet, & totum orbem implere. Hinc ita ibidem ratiocinatur: Per adventum Chriſti, cuius meminit Daniel, debuit ſuſcitari eius regnum æternum in mundo. Sed per adventum ad iudicium regnum hoc non ſuſcitabitur, ſed conſummabitur. De primo ergò adventu Chriſti Daniel Propheeta dixit.*

22. Ut autem uterque hunc 44. verſum de primo Chriſti adventu tantum intelligit: ita quoque ſequentia ejuſdem commatis verba (*comminet autem & conſumet univerſa regna hæc*) non de totali omnium quatuor regnorum interitu, ſed de potentia & virtute interpretatur. Nam ita Dn. Martinus Titius pag. 13. *Quicumque verba ita accipienda eſſe exiſtimant, ac ſi Chriſti regnum quartam Monarchiam prorsus abolere debeat, præpoſteri ſunt interpretes.*

23. Idem eadem pagina: Exiſtimo itaque, hanc veram ſanctiſſimi Propheetae mentem eſſe, Chriſti videlicet regnum potentia & virtute ſua ſuperaturum

Et contriturum omnia illa regna, quae sese Christo ejusq[ue]
Evangelio opposuerint; quod Psalmo 2. v. 9. dicitur ad
Christum: Conteres eos virgâ ferreâ, quasi vas figuli
confringens eos. Idem pag. 14. Hoc Christi, regnum, de
quo agit Daniel c. 2. circa illud, quod in regnis illis di-
vinum est, versabitur, hoc est, pravam regnorum isto-
rum fidem & religionem evertet. Divinum hoc $\tau\theta$
 $\theta\epsilon\alpha\upsilon\omicron\pi\alpha\tau\epsilon\varsigma$ opus temporibus quarti regni reservatum fuit,
percutit enim lapis imaginem ad pedes ejus. Quae fer-
mè omnia Titius ex Polano mutuò sumsit.

24. Omnibus, quae à Polano Titioque nobis oppo-
nuntur, ordine faciemus fatis. Major secundi Pola-
ni Syllogismi corrigenda hunc in modum erit:
Illud est quartum regnum apud Danielem, quod adven-
tû Christi in carnem florebit, & adventû Christi ad ju-
dicium prorsus abolabitur. Utrumque prædicatum in
Daniele exstat. Prius disertè dicitur v. 44. & 45. Utro-
bique de adventu Christi in carnem agi, etiam ad-
versarii fatentur.

25. Christum esse lapidem illum à monte abs-
que manibus avulsum, nullâ indiget probatione,
& Cyprianus lib. 3. adversus Judæos id ipsum demon-
strat. Quando dicitur, quod lapis à monte avel-
latur, his verbis temporalis Christi secundum huma-
nam naturam nativitas designatur. Mons est gens
Israelitica, ut Augustinus tract. 9. in Johannem & in
epist. Johan. tract. 1. censet, idque ex Psal. 51. planum
facit, ubi Abrahamus rupi ac petrae assimilatur, ex
quâ Israelitæ sint excisi, & ex quâ Christus etiam sic
natus secundum carnem.

26. Lapis iste absque manibus abscissus dicitur,
eò quod modus nativitatis Christi prorsus ineffabi-
lis

Iis sit. Natus enim est ex virgine; sine virili semine.
De eodem v. 35. dicitur, quod factus fuerit mons ma-
gnus; & impleverit universam terram; partim suâ
omnibus in locis presentia, partim collectione Ec-
clesiæ in omnib⁹ terræ partibus. Ita explicant omnes,
quantum scio, Theologi, cum primis *Gesnerus in di-
sp. super Danielem Prophetam habitis*. Romanum
autem imperium adventû Christi in carnem flore-
re cepisse, ac sub Trajano demum latissimè patu-
isse *Appianus & Sextus Rufus*, Historici, tradunt; i-
demque ex cap. 2. *Luce* patet.

27. Posterius hujus propositionis pradicatum,
scil. quando dicitur, quod quartum regnum adven-
tû Christi ad iudicium abolendum prorsus sit, reperi-
re est in aliquot *Danielis* locis; quæ in disput. priori
thesi 7. & 49. adducta à nobis sunt. Ex his, quid ad re-
liqua respondendum sit, cuilibet in Logicis aliquo
modo exercitato innotescit.

28. Hinc ita argumentamur; *Quodcumq;* regnum
durabit usque ad ultimum diem, ibidemque comminuetur,
illud prorsus abolebitur. Nam ut mundus secundum
substantiam interibit: ita quoque omnia, quæ sunt
in mundo, adeoque etiam quarta Monarchia totali-
ter peribit. Minor est ipsius *Danielis* cap. 2. v. 35. &
45. & cap. 7. v. 9. & seq. Ergo *quartum regnum in ad-
ventû Christi ad iudicium prorsus abolebitur.*

29. Idem lapis ante ultimum adventum com-
minuit reliqua mundi regna, quod certas iisdem de-
terminaverit periodos, quibus exactis, propter ho-
minum peccata, à populo uno ad alium translata
sunt. Ut autem Christus priora illa imperia, ob ho-
minum

minum impietatem, evertit: ita postremam Monarchiam in die novissimo abolebit planè.

30. Quod ipsum ut melius percipiatur, distinguimus inter *comminutionem*, seu *deletionem contenti*, id est, *hominum ipsorumque potentie & gloria*, & inter *deletionem contenti & continentis simul*, hoc est, *hominum & terra, in quâ homines habitant*. Contentum deletur, quando majestas regni ab uno populo ad alium transfertur; continens autem & contentum simul, quando unâ cum mundi habitatoribus ipsa terra deletur. Illud fit in prioribus tribus regnis; hoc verò in quarto atque ultimo, quando divinâ virtute totus mundus in nihilum redigetur.

31. Utrumq; distinctionis membrum in Daniele suum habet fundamentum. Prius exstat *cap. 2. 7. & 8. Danielis*, posterius *cap. 2. & 7.* Capite septimo mentio fit quatuor bestiarum, hoc est, quatuor regnorum, seu Monarchiarum, scilicet leonæ, ursi, pardi & quartæ bestia, nomine carentis, ita ut omnes quatuor aliquid patiantur humani. Leoni *evelvunturale Daniel. 7. v. 4.* Ursus, seu aries, *prostermitur ab birco, cap. 8. v. 7.* Cornu insigne hirci frangitur, *cap. 8. v. 21. & bestia quarta interficitur.* Quibus loquendi formulis indicatur, interprete Daniele *cap. 7. v. 22.* quod potestas ab illis regnis fuerit ablata. Hic interit potestas & omnis gloria unâ cum imperantibus, hoc est, contentum, sed non continens. id est, terra. Posterius distinctionis fundamentum habemus *cap. 2. v. 35. & 45. ut & cap. 7. v. 9. & seq.*

32. A Polano transitur ad Titium. Titius primò negat, hanc exceptionem (verba Danielis de ultimo adven-

adventu Christi, qui erit ad iudicium, intelligenda sunt) esse nostram. Dicimus, hanc exceptionem esse *Danielis, Patrum & nostrorum Theologorum*. Nos autem hunc *Danielis* textum non tantum de ultimo adventu, sed etiam de primo interpretamur. Ultimo Christi adventui adscribimus totalem omnium regnorum interitum, primo magnum quarti regni augmentum, sub quo natus est Christus, suumque, ut loquitur *Daniel v. 44.* suscitavit regnum. Ad quæ verba noster *Ostander* in glossa marginali hæc addit: *Vaticinium est de spirituali Regno Christi, quod etiam durantibus quatuor illis Monarchiis erigi cæpit. Gens noster in præsentem Danielis locum hunc in modum scribit: Attribuitur ei, id est, Christo regnum æternum, quod hic inchoat per verbum & sacramenta, in vitâ autem æternâ consummabit.*

33. Idem postea nostram sententiam refutat. Syllogismus ipsius à nobis citatur thesi 21. Eundem *Titii* Syllogismum ita proponimus: *Omnis iste adventus, cuius meminit Daniel, est talis, quo debet suscitari Christi regnum in mundo. Sed adventus Christi ad iudicium non est talis, quo debet suscitari Christi regnum in mundo, sed consummari. Ergo adventus Christi ad iudicium non est talis, cuius meminit Daniel: Et per consequens de primo adventu Christi Daniel Prophetâ tantum dixit.*

34. Ita Syllogismus in formâ est bonus, sed malus in materiâ. Major enim est falsissima, cum *Daniel* Prophetâ, ut probavimus, de utroque adventu agat. In primo adventu Christi regnum magis suscitabitur, in secundo verò consummabitur.

35. Reli-

35. Reliqua, quæ Titius ex Polano desumpsit, sponte cadunt. Concedimus de Christi regno, quòd in primo adventu potentia & virtute suâ superaturum & contriturum omnia illa regna sit, quæ sese Christo ejusque Evangelio opponant. Quòd autem Daniel de tali comminatione agat, eandemque primario intendat, planè negamus.

36. In vocibus nihil est subsidii. *Danielis 2. v. 44.* extat verbum קקך, comminuerur: quod verbum comminationem significat, qualis rei minutissima est: ut pulveris *Deut. 9. v. 21. Exod. 32. v. 20. 2. Reg. 23. v. 15.* fusilium, quorum forma annihilatur *2. Par. 34. v. 4.* sic & sculptilium ibidem *v. 7.* Jam prout pulvis & testæ nihil representant eius, quod antè fuerat, ita in hoc Danielis loco totalem abolitionem verbum notat. Indè vocabulum קך tenue, minutissimum significat, quod *Esa. 40. v. 15.* Targum per paleam, *Rabbi David Kimchi* per pulverem ex *Esa. 29. v. 5.* reddit. Deindè habetur ibi verbum קרס, consumere: quod ita consumere significat, ut finem rei imponat, & eam totam tollat. Hæc enim ejus significatio est in Hiphil. Locus ex *Psalmo 2. v. 9.* à Polano Titioque adductus planè alienus est. Habetur ibi verbum עער, quod confringere notat, sicut fictile frangitur, quale vas refici nequit: quod seq. docent: Sic *Ab. Esa Confer. Jer. 16. v. 12.*

37. Secundo, pergit Polanus p. 105. *quartum regnum statim simul duo crura habere, id est, in duo regna divisum esse debuit, & à duabus familiis administrari: id de Romanâ Monarchiâ dici nequit. Nam quod post Constantinum Magnum divisa fuit Monarchia, non in duas illa, sed in tres partes divisa fuit: quemadmodum*

dum tres filios Constantinus Magnus reliquerat: sub Juliano Apostatâ, sub Joviano & aliis Imperatoribus Monarchia rursus penes unum fuit: longo demum tempore post in Orientis & Occidentis imperium aequaliter divisa est.

38. Regnum quartum statim simul duo crura debuisse habere, id est, in duo regna divisum à duabus familiis administrari, in Daniele nunquam extat. Si sic colligere liceret, ut Calvinistæ colligunt, tunc eodem modo possem inferre, quòd quartum regnum statim simul, ut *Polanus* loquitur, debuerit esse regnū firmum & infirmum. Nam statua Danielis statim simul habuit pedes & digitos partim ex ferro, partim ex luto figuli.

39. Sed paulò diligentius ipsa crurum, pedum & digitorum, quibus quartum regnum à *Daniele* depingitur, consideranda nobis descriptio est. Principio *crura sunt ferrea*: quo elemento robur, durities & sævitia Romanorum innuitur. Ut ferrum omnia comminuit, ita etiam Romanum imperium. Omnia quatuor regna, in quæ Alexandri M. Monarchia divisa fuit, victoriis Romanorum cesserunt. Nam Aegyptum Augustus, superatâ cum Antonio ad Actiacum promontorium Cleopatrà, ultimâ ex familiâ Lagidarum Egypti reginâ, in provinciæ formam redegit. Ex Asiâ, Ponte, Armeniâ, Paphlagoniâ, Cappadociâ, Ciliciâ, Syria, Scythis, Judæis, Albanis, Iberis Insulâ Cretâ & Basternis Pompejus Magnus triumphavit. Denique Macedonicum regnum, Perse, Macedonum rege, unâ cum filiis, Philippo & Alexandro, captis & in triumpho ductis, Paulus Aemilius Romanorum imperio adjecit. Hunc in modum, quicquid fuerat Monarchiæ Græcæ, Romanis subjectum fuit.

C

40, Dein-

40. Deindè duo sunt crura ferrea: quibus Orientis & Occidentis imperium fuisse significatum, à vero non est alienum. Quòd verò pedes partim ferrei, partim sunt testacei, sive unà cum suis digitis luto permisti, de civilibus Romanorum bellis, me iudice, non sinistrè exponunt. Varia populi Romani certamina & cum Senatù & inter se nota omnibus sunt. Intestinum Catilinæ bellum. *Salustius* describit. Quid Sertorius egerit, neminem latet. Quomodo se mutuo laniantur bellis quàm plurimis Marius & Sylla, Julius Cæsar & Pompejus Magnus, Augustus & Antonius, Otto denique, Galba, Vitellius & Vespasianus, historiæ satis superq; loquuntur. Ideoq; lutei fuerunt Romani, id est, infirmi, ut interim, aliquid ferri, h. e., vires imperio tanto dignas retinuerint. Hoc ipsum vult *Daniel v. 34.*

41. Quod tandem subjicit *Daniel v. 42.* digitos partim ferreos, partim testaceos denotare regnum quandoque robustum, quandoq; infirmum & fragile, id eventus probat. Nam Romani nunc extiterunt victores, nunc victi fuerunt. Galli Senones ipsum Capitolium occuparunt. Pyrrhus gravi Romanos percussit bello. Eisdem ad Trebiam & Trasimenum fudit Hannibal, & ad Cannas propemodum excidit. Cymbri cum bellum, ut *Orosius* habet, plus terroris Romæ, quàm omnia Punica bella, incussit. Crassus vincitur à Parthis, delentur legiones, ipsæmet diripiuntur à quilibet. Varus, imperante Augusto, unà cum tribus legionibus à Germanis occiditur.

42. Conspicua praterea fuit ejusdem imperii fragilitas post obitum Constantini Magni, tempore Theodosii Magni, & cum plurima regna ab eodè deficerent,

cerent, nonnullaq; barbarorum irruptiones fierent. Vandali namque, Hunni, Alani, Gothi, Franci, Svevi, Longobardi, Sarraceni aliiq; populi Imperium dilacerarunt miserè. Et quamvis iidem sapiùs repressi, multi etiam dejecti penitus fuerint, omnes tamen vinci non potuerunt, usq; dum Carolus M. magnam occidentis, ab imperatoribus Constantinopolitanis deserti, partem iterum conjunxit, & Germanorum dynastiam excitavit.

43. Carolum M. multi fortissimi imperatores, multi etiam imbecilles secuti sunt; qui imperium, valdè distractum, quod hodiè intra angustos Germanorum terminos includitur, tenuis magni corporis umbra, ad pristinam dignitatem reducere non potuerunt. Hâc ratione fragile est imperium, graviter concussum afflictumq; , ferreum tamen firmumque. Nam plantarium ferri, ut *Daniel* v. 41. ait, retinebit, ut nemo illud ante ultimum diem destruetur penitus sit.

44. Ex his contra Calvinistas ita colligimus: Quæ quartæ Monarchiæ descriptio suum complementum magis in Romano imperio, quàm in aliis consequitur, ea meliùs de eo, quàm de aliis exponitur. Verùm quartæ Monarchiæ descriptio apud *Danielem* cap. 2. suum complementum magis in Romano imperio, quàm Seleucidarum & Lagidarum regno consecuta est. Ergò quartæ Monarchiæ descriptio apud *Danielem* c. 2. meliùs de eo, quàm de hoc exponitur.

45. Tertio, ait Polanus, familia illa quartū regnū inter se divisum administrantes conjugis coalescere, & altera alterius regnū per connubia ad se transferre conatura erat: ut tale nihil in Romanâ Monarchiâ factum: nec fieri potuit:

tuit: cum familia plures idem regnum semper administrarint.

46. Duo eademq; maxima committit in his paucissimis lineis peccata Polanus. Nam primò ex textù Danielis exculpfit falsa, & deinde fidem historicam negat. Falsa, quæ præsupponit, duo sunt. Audaçter enim dicit, hic fieri mentionem duarum familiarum, quartum regnum inter se divisum administrantium, quòdq; familia familiam per conjugia regnum alterius ad se transferre conatura sit. Neutrum dicitur. Hoc autem prædicit Daniel, quòd quarti regni principes per connubia nonnunquam præsidia quaesituri sibi sint & amicitia, sed infirmam. *Commiscebuntur quidem, dicit Daniel v. 43. humano semine, sed non adhibebunt sibi, sicuti ferrum miseri non potest testa.*

47. Verba Polani huic includi Syllogismo possunt: *Omne id, quod appellatur regnum quartum, illud inter se divisum dua familia administrant, conjugii coalescunt, & altera alterius regnum per connubia ad se transferre conatur. Sed Romana Monarchia non est tale regnum, quod inter se divisum dua familia administrant, conjugii coalescunt, & altera alterius regnum per connubia ad se transferre conatur. Ergò Romanum imperium non est id, quod Danielis 2. appellatur regnum quartum.*

48. Ita Syllogismus est in secunda figura, & in secundo ejusdem figuræ modo, adeoque in forma bonus. Num autem Polanus, Bodinus, ipsiusq; socii in Logicis tantum possint, ut rem suâ naturâ difficilem proponant Logicè, dubito. Nam tersè loquuntur, sed malè ratiocinantur. Quàm sæpè in Logicarum impingant, infra sub finem ostendam. *Parturiant montes*

montes, nascetur ridiculus mus. Major propositio est falsa in materiâ, cum ex falsis principiis ortum trahat. Nam *Polanus* ipsiusque asseclæ præsupponunt, idque falsissimè, quòd quartum Danielis regnum in duo regna statim dividendum, & à duabus familiis administrandum conjunctim sit. Utrumque esse falsum, ex *thesi 46.* videre est.

49. Contra fidem historicam peccat *Polanus*, dum negat, fœdera fuisse inita inter Romanæ Monarchiæ proceres, intervenientibus conjugii ad fœdera illa firmanda. Est profectò audax pronunciatum, tantoque viro indignum. Ex antiquis historiis unum repetam, recentiora mox additurus. *Julius Cæsar* collocaverat filiam suam *Juliam Pompejo Magno*, eâque defunctâ, ad retinendam necessitudinem *Pompeji*, *Octaviam*, sororis suæ neptem, quæ *C. Martello* nupta erat, detulerat, sibi que *Pompeji* filiam, *Fausto Syllæ* destinatam, in matrimonium petierat. Hæc *Suetonius* in *Cæsare*. Eandem ob causam, *Octavia*, referente *Plutarcho* in *vita M. Antonii*, *Augusti* soror, collocatur *Marco Antonio*, ut amicitia inter ipsos retineatur integra. Sed hæc inter summos viros contracta affinitas in euentum evasit bellum, utrique parti supra modum exitiale. *Cæsar* enim, *Pompeio* in campis *Pharsalicis* victo, fugientem persequi non desit prius quàm jugulatus esset. *Antonius*, repudiatâ *Octaviâ*, optimâ feminâ, duxit postea *Cleopatram*, *Egyptiorum* reginam, cumque eâdem periit ab *Augusto* superatus.

50. Hujus luteæ amicitriæ exempla videre licet in quibusdam familiæ *Austriacæ* imperatoribus,

qui se affinitate ac foederibus cum regibus Galliae, Angliae & Hispaniae, qui nec amplius Romano Imperio verè adhærent, nec tamen omninò ab eodem separati sunt, munierunt. Maximilianus I. & Carolus V. Imperatores omnes fermè Europæ principes affinitate devinxerunt sibi. Quàm firma autem & constans illa fuerit, rerum historicarum peritis abundè constat. Carolo VIII. Galliae regi, despondetur Margareta, filia Maximiliani. Mox eadem repudiatur, & Anna, filia & hæres Francisci II. Ducis Britanniae, & Maximiliani sponsa, rapitur. Quo compendio Carolus Britanniam Galliae adjecit regno.

51. Henrico VIII. Angliae regi, nupserat Catharina, Caroli V. matertera, filia Ferdinandi, Hispaniarum regis. Quod conjugium non regnorum unio, quam expectabant, sed summa eorundem exacerbatio excepit, magnaue florentis potentiae ac fortunæ Caesaris invidia. Hinc gravissimum illud incendium subsecutum fuit, quo Anglia penè universa deflagavit, Gallia afflictà miserè fuit, & Germania atque Hispania, vicina regna, vehementer æstuarunt.

52. Cùm pax inter Carolum V. Caesarem & Franciscum I. Galliae regem fieret, mox eadem firmabatur non solum obsidibus, fide & pollicitationibus, sed quoque matrimonio Leonoræ, sororis Caroli V. Caesaris, Gallorum regi elocata. Sed mox bellum, valdè funestum, inter hos principes recondescit, tantà animorum contentione, tantisque geritur odiis, ut vix armis, nullà certè verborum atrocitate abstinuerint inter se. Hæc omnia annotat *Reusnerus* in q. illustribus 5.

53. Hæc

53. Hæc est illa inutilis pedum digitorumque partim ferreorum, partim luteorum permistio. Et quanquam hoc ipsum quoque de Ægyptiacorum & Syriacorum regum affinitatibus pronuntiari possit (pacem enim & fœdera non raro initaluerunt inter Lagidas & Seleucidas, intervenientibus conjugis ad fœdera illa firmandam) tamen huius quoque vaticinii complementum magis manifestum magisque frequens in historiâ Romanâ est, ut satis mirari non possim, quid Polanum aliosque commoveat, quòd tam inconsideratè scribant, tale nihil in Romanâ Monarchiâ factum.

54. Unicum adhuc nobis corrigendum hic loci erit in Dn. Martino Titio, qui pag. 23. dicit, *se male missionem banc exponere de Cn. Pompeio & Julio Cesare, deinde de Octavio Augusto & M. Antonio, quam de Austriacis Archiducibus.* Rationem ibidem addit sequentem: *Sequitur enim protinus in verbis Danielis: Porro temporibus istorum Regum. En temporibus istorum Regum ait, Propheeta. Certum autem est, Christum Dominum natum esse sub Cesare Augusto.*

55. In hoc Titii argumento nullum esse majoris terminî cum minore nexum, liberè pronunciamus, Nulla enim est sequela: *Christus natus est in diebus regnorum istorum, v. 44.* id est, ut explicant, *primorum quartæ Monarchiæ imperatorum nempe sub Augusto.* Ergò verba, *quæ v. 43. immediatè præcedunt, agunt que de commissione humani seminis, etiam de eisdem principibus, qui circa illud tempus vixerunt, sunt accipienda.* Ut enim id (quando dicitur, quòd hoc quartum regnum ex parte sit solidum, ex parte con-

tritum) non tantum de hujus Monarchia primis principibus, sed etiam iis, qui post hos vixerunt, intelligi, secundum plurimorum sententiam, debet: ita quoque hæc commistio humani seminis non ad priores, sed posteriores quoque huius regni imperatores accommodari commodè potest. Imò, si nostro *Osiandro* adhærendum, cui hoc quartum regnum circa finem erit ex parte validum, & ex parte fragile, malimus hanc mixtionem de ultimis, quam primis, interpretari.

56. *Quartò*, pergit *Polanus* pag. eadem, regnum illud quartum durare debuit usque ad Christi adventum: at si intelligendus sit ultimus Christi adventus, falsa deprehendetur prædictio Danielis, quia utrumque Imperium & Orientis & Occidentis est destructum, in Oriente succedente Turcico, in Occidente Papano regno. Romana Monarchia adventu Christi non est deleta. At quartum regnum Danielis adveniente regno CHRISTI debuit planè deleri v. 34. 35. Ergò quartum regnum Danielis non est Romana Monarchia. Romanà Monarchià planè deletà non crescet demum regnum Dei: quia hoc nullibi scriptura docet. At quarto regno planè deletò debuit magnis augmentis crescere regnum Christi v. 35. Ergò quartum regnum Danielis non est Romana Monarchia.

57. Ad hæc tria *Polani* argumenta responsuri ordine sumus. 1. est tale: Regnum illud quartum, durare debet usque ad CHRISTI adventum, scilicet non in carnem, ut *Polanus* vult, sed ad iudicium, ut supra probavimus. Minor *Polani* est hæc: Romana Monarchia non debet durare usque ad Christi adventum. Ratio *Polani* est; quia utrumque imperium est destructum. Nos negamus, quòd Romanum imperium
in

in Occidente omninò jam destructum sit. Huius enim axiomata Romani habent. Ergò prædictio Danielis non deprehenditur falsa.

58. Secundum *Polani* Syllogismum ita formamus: Omne, quod est *Romana Monarchia*, illud non debet deleri adventù *Christi*, scilicet in carnem. Nam *Christus* venit, *Monarchia* autem quarta non est deleta. Sed *quartum regnum Danielis* debet deleri adventù *Christi*, nempe ad iudicium. Citat *Polanus* v. 34. & 35. ex quibus adventum *Christi* probat. Ita has propositiones esse limitandas, ex thesibus superioribus liquidum est. Versus, quos *Polanus* citat, utrumque *Christi* adventum tum in carnem, tum ad iudicium explicant. Nam v. 34. mentio fit lapidis abscessi sine manibus, id est, *Christi* nativitatis, & quòd iste lapis percusserit statuam; quod ipsum fieri in ultimo die suprà probavimus prolixè. Versu autem 35. dicitur, quòd tunc, scilicet postquam lapis percusserat statuam, contrita sint pariter ferrum, testa, æs, argentum & aurum, & redacta quasi in favillam ætivæ areæ, id est, in nihilum, quòdque lapis factus sit mons magnus, & impleverit universam terram. Priora verba de ultimo die, posteriora de *Christi* omnipræsentiâ & collectione *Ecclesiæ* esse capienda, suprà ex *Theologis* monuimus.

59. Tertium *Polani* argumentum, miserè ab eodem formatum, hoc modo proponimus: Omne id, quod *Daniel. 2.* est *quartum regnum*, est tale, post cuius deletionem *regnum Christi* debet magnis augmentis crescere, v. 35. Sed *Romana Monarchia* non est tale regnum, post cuius deletionem *regnum Christi* debet magnis

gnis argumentū crescere : quia hoc, ait Polanus, nullibi scriptura docet. Ergo Romana Monarchia non est id, quod Danielis 2. est quartum regnum. Respondemus, hanc majorem Polani propositionem in Danielis v. 35. quem citat, non esse reperiendam. Vis ergo textui & reliquis S. S. locis inferatur.

60. Quinto, (verba sunt Polani pag. aliquoties citata) quia cum hac predictio deinceps procedente tempore à Daniele magis ac magis clarius explicata sit, caps. 7. 8. & 11. quartum hoc regnum de Romanâ Monarchiâ nusquam accipitur.

61. Respondemus tum concedendo, tum negando. Concedimus, quod eadem predictio à Daniele cap. 7. exposita sit, quodque per eandem, ut in appendice, his duabus disputationibus adnectendâ, demonstrabimus, Romanorum Monarchia sit præfigurata. Negamus, caput 7. de quartâ Monarchiâ vaticinari, sed de tertiâ, quæ Alexandri M. fuit, & huius ducum, Antiochi cum primis sævitiâ, innumerisque populi Judaici calamitatibus. Capite autem 11. Seleucidarum & Lagidarum motus prædicuntur, quorum regum nulla planè in hoc secundo Danielis capite fit mentio.

62. Sexto, ait Polanus, quia Romani de regno Babylonico nihil obtinuerunt, exceptâ Aegypto & Syriâ, & de regno Persico duntaxat unicam provinciam, nempe Asiam minorem. At liber Estheræ cap. 1. v. 1. & cap. 8. v. 9. & Herodotus testantur, imperium Persicum centum & viginti septem provincias complexum fuisse à Indiâ usque ad Aethiopiam. Parthi, quorum reges se appellabunt, ut Dion testatur, reges regum, plerasque omnes

omnes provincias tenuerunt, ipsam etiam Babylonem.
Et quemadmodum Justinus ait, à Romanis trinis bellis,
per maximos duces florentissimis temporibus laceßiti, soli
ex omnibus gentibus, non solum pares, sed etiam victo-
res fuere.

62. Nulla iterum hinc est consequentia. Non
enim sequitur: Romani de regno Babylonico nihil fer-
mè obtinuerunt, de Regno Persico unicam duntaxat pro-
vinciam, Partim à Romanis laceßiti non solum pares, sed
etiam victores fuerunt: Ergò Romani non habent quartam
Monarchiam. Nam ex falso principio oritur,
quasi regnum quartum omnes Babyloniorum, regi
Nebucadnezari subjectas, ditiones, quas postea etiam
Medi & Persæ occuparunt, obtinere debuerit. Fal-
sissimum hoc est præsuppositum, cum summa qua-
tuor mundi imperia, à Daniele prædicta, ad certum
quendam locum, extra quem nulla Monarchia esse
possit, alliget. Tantum de Polani argumentis, con-
tra caput 2. Danielis objectis. Cætera,
quæ restant, appendix
affert.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is difficult to decipher due to its lightness and the texture of the paper.

Aug. VI 215

ULB Halle

001 923 099

3

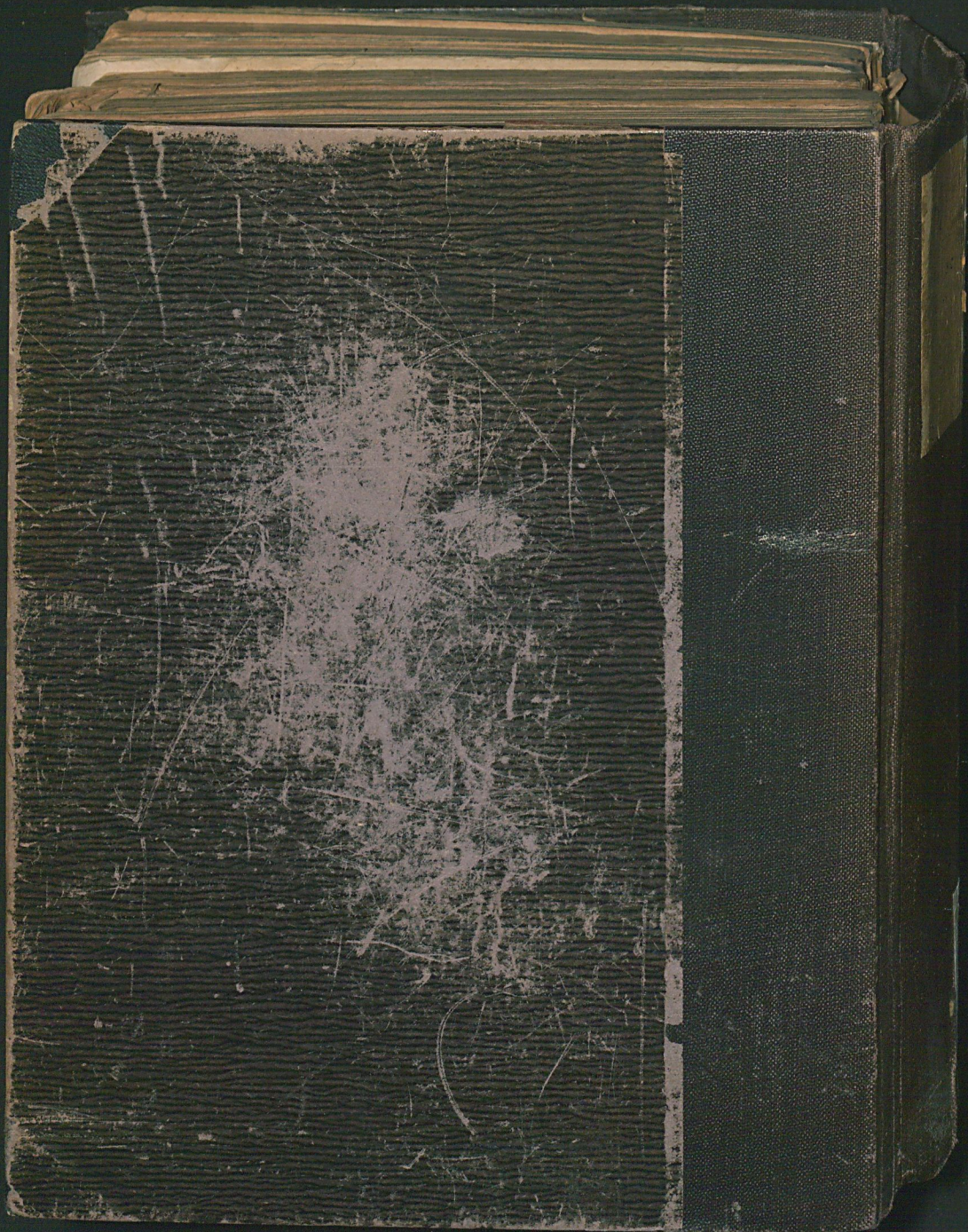

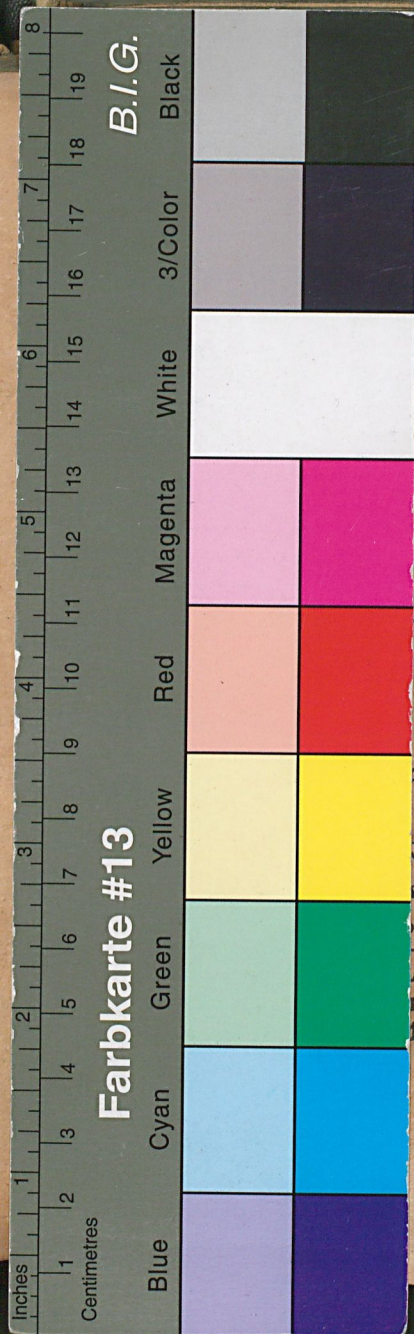
TA → OL

VD 17

Z

B.I.G.

Farbkarte #13

IO POLITICA
TERIOR
DE

10/11 105
11.
1655.

or summis

orbis terrarum
periis,

nam,
SIDE
WENDELERO,
Profess. Publ.

è proponit
HENTSCHEL,
ENSIS,

XII. Septembr.
in Auditorio majori.

BERGÆ,
HELMI FINGELII.
MDC LV.

